

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: мр Михаел Антоловић; Тема: Историографско дело Фридриха Мајнекеа

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију: 25. јун 2012; Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Др Душко М. Ковачевић, редовни професор за ужу научну област Историја модерног доба, 2006, Филозофски факултет Нови Сад – ментор Др Илија Вујачић, редовни професор за ужу научну област Политичка теорија и методологија, 2003, Факултет политичких наука Београд Др Драган Проле, ванредни професор за ужу научну област Филозофске науке, 2011, Филозофски факултет Нови Сад Др Милош Ковић, доцент за ужу научну област Општа историја новог века, 2012, Филозофски факултет Београд</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Михаел (Гадија) Антоловић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 05. 08. 1975, Аугзбург, СР Немачка</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 10. 05. 2008; Филозофски факултет у Новом Саду; „Политика немачке мањине у Дунавској бановини 1929-1941“.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Историја</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Историографско дело Фридриха Мајнекеа
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл. <u>Уводна разматрања (1-18); Овладавање "занатом историчара" (19-56); Пруско реформско раздобље (57-97); Немачка национална држава – идеална заједница (98 -160); "Демонија моћи" – однос моћи и етике у модерној историји (161-218); Историзам – круна или криза немачког духа? (219-297); Немачка катастрофа (298-334); Мајнеке у историографији (335-363); Закључак (364-373); Извори и литература (374-408).</u>
V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Докторска дисертација мр Михаела Антоловића има обим четиристотине и девет (409) страница компјутерском техником умноженог основног текста и напомена, испред којих су стављене две странице Садржаја. Текст дисертација састоји се од увода и седам делова, од којих је сваки подељен на по неколико глава (четири до десет), чиме је постигнуто прецизно тематско груписање обрађене материје уз висок степен прегледности читавог њеног садржаја. Богати садржај Антоловићеве докторске тезе распоређен, како рекосмо, у више целина, научно је разрешио готово све проблеме и понудио одговоре на сва релевантна питања која се тичу историографског дела Фридриха Мајнекеа. Историчара чији опус

припада домену модерне историографије, који се уз то протеже на цео један век омеђен личностима двојице канцелара, ујединитеља Ота фон Бизмарка и обновитеља Конрада Аденауера. Хронолошки оквир ове доиста успешне докторске дисертације обухвата, дакле, раздобље Немачке и европске историје од средине „дугог 19. века“, до средине „кратког 20. века“.

У том хронолошком оквиру мр Антоловић је изложио како друштвени, политички, културолошки, тако и идеолошки контекст у коме је деловао Фридрих Мајнеке. Кандидат је дакле, утврдио и идејне утицаје који су били од кључног значаја за обликовање Мајнекеовог схватања историјске науке, чиме је омогућено сагледавање свих карактеристичних питања којима је он посвећивао претежну пажњу и која представљају бит његовог историографског дела. Како је Фридрих Мајнеке заузимао једно од најзначајнијих места у историографији Немачке у првој половини 20. века, мр Антоловић је, његов рад на историји сагледао у контексту општих развојних токова немачке историографије, што је и условило унутрашњу поделу докторске дисертације у оквиру пет раздобља савремене немачке историје. Дакле, у оквиру пруског, немачког, вајмарског раздобља, те доба двају „тоталних ратова“, Првог и Другог.

На почетку рада, под једним добро дефинисаним насловом Уводна разматрања, Антоловић је, што је учинио и у закључку, подвео целокупан садржај своје дисертације. Најпре је, како је у дисертацијама то и уобичајено, добро и прецизно образложио проблем којим ће се бавити и циљеве истраживања. Осврнуо се на унутрашњу структуру дисертације, при чему је дао прецизно образложење њене целине уклопљене у оквир савремене немачке историје. Затим је начинио и библиографски и критички осврт на изворе и литературу, који су одиста и бројни и разноврсни да би потом врло солидно, документовано и прегледно приказао удео те велике емпирије у настанку дисертације. Прво је указао на Мајнекеов историографски развој, потом је дао оцену различитих аспеката његовог дела, да би на крају указао на литературу коју поред обимности, карактеришу и изразите разлике у приступу. Међутим, и поред тако бројне литературе о историографском делу Фридриха Мајнекеа оно, за разлику од његове политичке мисли, није обрађено у виду целовите-свеобухватне монографије што овој дисертацији даје не само легитимитет, већ и оригиналност у приступу и интерпретацији, о чему ће се тек говорити када она буде штампана.

Дакле, све је то мр Антоловић урадио у седам поглавља, од којих се прво под насловом Овладавање „занатом историчара“ састоји од пет глава. У њима је разврстана и пажљиво анализирана разноврсна фактографија, од значаја за Мајнекеову личну и научну биографију. Аутор је указао на друштвени и културни миље који је пресудно утицао на формирање Мајнекеове личности, док је истовремено знатна пажња посвећена тумачењу карактера немачке историографске школе у којој је он стекао образовање историчара. Кандидат Антоловић је потом приказао Мајнекеов однос према у то време чувеном "спору око методе", те његово именовање на место уредника историјског часописа *Historische Zeitschrift*-а и почетка универзитетске каријере. Све ово сагледано је из угла формирања Фридриха Мајнекеа, а у приказу и тумачењу појединих питања аутор је на више места својим резултатима превазишао сва досадашња објашњења и остварио самосталне и оригиналне домете у интерпретацији, као уосталом, у читавој докторској дисертацији. У том погледу указујемо посебно на Антоловићево излагање о немачкој историографској школи у којој је Мајнеке стекао образовање историчара и чије су теоријско-методолошке претпоставке биле од пресудног утицаја на његово разумевање како историје, тако и историјске науке.

Други део дисертације има такође карактеристичан и јасно омеђен наслов Пруско реформско раздобље. Овај део рада састоји се од седам глава у којима су изложена следећа кључна питања која се тичу периода "немачког успона", "старог режима" у Пруској, појаве реформских идеја која су сва везана за најраније Мајнекеове

историографске радове и од пресудног су значаја за његово потоње политичко становиште. Наиме, мр Михаел Антоловић је кроз ово поглавље дао и еволуцију Мајнекеових политичких схватања, од постојаног конзервативизма до умереног либерализма, што је условило његово прихватање друштвене реформе и одбацивање револуције. А што је опет условило да у његовој визури, раздобље пруских реформи буде протумачено као "доба немачког успона". Сва ова питања су третирана студиозно и подробно, уз нови и оригиналан приступ Мајнекеовим раним радовима међу којима кандидат истиче два дела, волуминозну биографију *Живот генерал-фелдмаршала Хермана фон Боена*, те исто тако запажену студију *Доба немачког успона*, у којима је управо пруском реформском раздобљу с почетка 19. века посветио средишњу пажњу.

Кандидат нас је тиме увео у трећи део рада посвећен другој фази Мајнекеовог стваралаштва, које носи наслов Немачка национална држава-идеална заједница. Поглавље се састоји од шест глава, и у њему је аутор изложио нека, доиста, кључна Мајнекеова полазишта у којима је он засновао историју идеја као посебан правац у немачкој историографији. Прво је кандидат осветлио Мајнекеово становиште у коме је он иступио као заговорник политике усмерене ка "свеобухватној друштвеној реформи", чији је коначан циљ био да радничку класу придобије за интересе немачке "светске политике" и тиме уклони класне супротности и учврсти хармонију и јединство нације. Друго, на шта нам је кандидат у овом поглављу скренуо пажњу тиче се чињенице да је управо на томе Мајнеке засновао интерпретацију настанка немачке "националне идеје", која је, ослобођена космополитских садржаја, омогућила учвршћивање националне државе као синтезе етичких вредности и државне моћи. Аутор је своје закључке базирао на анализи Мајнекеове књиге *Космополитизам и национална држава*, при чему је показао како му је управо то дело донело водеће место међу немачким историчарима у освит Првог светског рата.

Вајмарској републици или "трећој позицији" у развоју Мајнекеове историјске мисли, како то бриљантно формулише мр Антоловић, посвећен је четврти део насловљен "Демонија моћи" - однос моћи и етике у модерној историји, а који се састоји од десет глава. Мајнекеове идеје изнете у овом поглављу аутор је црпео из његове књиге *Идеја државног разлога у новијој историји*, објављеној шест година после немачке катастрофе у Првом светском рату. Поглављем у коме кандидат излаже Мајнекеово полазиште у питању односа етике и државне моћи у модерној историји Европе, уводи нас у тумачење заокрета у његовом поимању бића и карактера националне државе виђене као "демонске силе", државног егизма, неограниченог било каквим етичким нормама. Мајнеке је, дакле, нововековну европску историју у том свом делу видео као борбу између етике и силе, у којој потоња односи превагу. Кандидат Антоловић је уз то кроз призму Мајнекеових политичких списа насталих у то време, разрешио и његов однос према либерално-демократском поретку Вајмарске републике.

Пети део Историзам – круна или криза немачког духа? једно је од најзначајнијих поглавља дисертације. Састоји се од осам глава, а обухвата раздобље Трећег рајха. У њему је мр Антоловић показао да је Мајнеке на историзам гледао као на "једну од највећих духовних револуција коју је доживео западни свет". Потиснут из јавног живота, после доласка нациста на власт, Мајнеке се у овом стваралачком периоду усредредио на разјашњење модерног историјског мишљења, што је сажео у књизи *Настанак историзма*, коју је, као и претходна његова дела, мр Антоловић научно расветлио са изузетном луцидношћу, проникавши у саму бит његовог поимања историзма.

Шести део дисертације носи наслов Немачка катастрофа, и садржи ауторова тумачења завршних позиција у Мајнекеовом историографском делу, које је обележио немачки пораз у Другом светском рату и слом Трећег рајха. Антоловић је као и у претходним поглављима показао бит Мајнекеовог односа према скоријој прошлости, при чему је извео закључак да је он узроке нацизма видео првенствено у традицији "пруско-

немачког милитаризма". Из *Немачке катастрофе*, како је насловљено његово истоимено дело, Мајнеке је изашао са идејом о неминовности уобличавања федерације западноевропских држава у којој би своје место нашла и новопрокламована Савезна Република Немачка. И ту је Мајнеке, како то истиче и Антоловић, био човек од визије, још увек способан да наслути будућност.

Седми, последњи део Антоловићеве дисертације има наслов Мајнеке у историографији у коме се аутор бави рецепцијом његових дела, како у немачкој, тако и у светској, историографији у деценијама после његове смрти. И у овом поглављу је кандидат показао сву зрелост истраживачког метода, не пропуштајући прилику да Мајнекеово дело и његову рецепцију доведе све до наших дана. Тиме је заправо потврдио да је његова дисертација, уистински плод оживљеног интересовања за историографско дело Фридриха Мајнекеа.

На крају је изведен садржајан закључак, којим је покривена целина ове доиста импресивне дисертације. Наиме, користећи се могућностима које је нудила богата фактографија Мајнекеовог дела, мр Антоловић је понудио једну доиста дубоку, детаљну и садржајну перцепцију како његове личности, тако и његовог историографског дела. Дисертација мр Михаела Антоловића, по вредносном суду квалификује њеног аутора у ред оних малобројних српских историчара млађе генерације, за кога ће се после њене одбране моћи спокојно рећи да спадају у најбоље познаваоце немачке историографије 19. и 20. века. Докторска дисертација мр Антоловића представља, дакле, изузетно вредно дело, које би било прихватљиво и пожељно и за много већу и значајнију историографију од српске.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији:

1. „*Magnit opus* Чедомира Попова – Историја Европе у дугом 19. веку“, *Зборник МС за историју*, бр. 83 (2011), стр. 159-182.
2. „*Немачка Република је најдемократскија демократија на свету* – прилог историји уставног уређења Вајмарске републике“, *Истраживања*, бр. 22 (2011), стр. 381-398.
3. „Историја историографије или самосвест историчареве струке“, *Споменица Историјског архива Срем*, бр. 9 (2010), стр. 191-223.
4. „Нацизам у критичким виђењима савременика“, *Историја 20. века*, бр. 2 (2009), стр. 145-160
5. „Постмодернизам и/или историографија?“, *Токови историје*, бр. 3-4 (2008), стр. 177-197.
6. „*Die deutsche Sonderweg* – о концепту посебности немачке историје“, *Истраживања*, бр. 18 (2007), стр. 299-312.

<p>VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА: У својој докторској дисертацији мр Антоловић је закључио да историографско дело Фридриха Мајнекеа представља сведочанство о међусобним утицајима доминантних токова политичког развоја Немачке и Европе током раздобља од средине 19. до средине 20. века и историјске науке. При томе, он је утврдио да је тесна веза политике и историографије великим делом имала своје утемељење у карактеру немачке историографије чији је Мајнеке био један од најутицајнијих представника. Реч је, наиме, о тзв. „матрици класичног историзма“ која је својом усредсређеношћу на првенствено политичке појаве и процесе у великој мери занемаривала шири друштвени и културни контекст предмета историјског истраживања што је, истовремено, представљало и њен највећи недостатак. Стога мр Антоловић закључује да Мајнекеово дело, крећући се између апологије политичког поретка бизмарковог и вилхелминског царства на једној, и његове критике на другој страни, сведочи о ограничењима традиционалне историографије као и, истовремено, о „путевима и странпутицама“ модерне немачке историје.</p>
<p>VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:</p> <p>Мр Антоловић се у своме раду служио поставкама критичке историјске методологије те је резултате својих истраживања предочио унутар седам хронолошко-проблемских целина. При томе, он се у тумачењу историјских догађаја, појава и процеса није задржао на позитивистичком утврђивању појединих чињеница већ је настојао да их сагледа унутар ширих идејних, културних и друштвених токова који су великим делом одредили карактер и физиономију немачке историографије током посматраног раздобља па тако и историографско дело Фридриха Мајнекеа. У целини, интерпретацију за коју се определио мр Антоловић, одликује приступ који комбинује политичку и интелектуалну биографију са анализом носећих проблема који су представљали тежиште у историографском раду Фридриха Мајнекеа. При томе, из интерпретације није изостао ни укупни контекст представљен првенствено у општим развојним токовима немачке историографије, и друштвеним и политичким чиниоцима који су одредили смер немачке историје у раздобљу од средине 19. до средине 20. века.</p>
<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: докторска дисертација је у целини написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе: дисертација садржи све битне елементе</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци: тема докторске дисертације мр Антоловића у целини је оригиналан допринос науци будући да она до сада није обрађивана у српској историографији. Истовремено, она представља први покушај целовите интерпретације историографског дела Фридриха Мајнекеа.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања</p>
<p>У добро синтетизованом и компонованом представљању најсложенијих проблема, у разврставању пребогатог чињеничног материјала прикупљеног из извора и литературе дисертација мр Антоловића плени величином свог напора, напора и резултатима које је њен аутор начинио и стога заслужује да буде позитивно оцењена. Наиме, у детерминисању историографске концепције Фридриха Мајнекеа, његовог схватања</p>

историјске науке и својеврсне филозофије историје, као и у утврђивању места и улоге историографије у немачкој култури и друштву од краја 19. до средине 20. века мр Антоловић је, слободни смо то још једном да истакнемо, дисертацијом *Историографско дело Фридриха Мајнекеа* дао оригиналан допринос науци.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана
- Кандидат мр Михаел Антоловић је успео да на методолошки коректан и научно користан начин да целовиту студију о Фридриху Мајнекеу, тако да с обзиром на врло позитиван и повољан суд о научној вредности докторске дисертације *Историографско дело Фридриха Мајнекеа*, Комисија има задовољство да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Новом Саду предложи заказивање њене одбране.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ

Др Душко М. Ковачевић, редовни професор за ужу научну област Историја модерног доба, Филозофски факултет Нови Сад – ментор

Др Илија Вујачић, редовни професор за ужу научну област Политичка теорија и методологија, Факултет политичких наука Београд

Др Драган Проле, ванредни професор за ужу научну област Филозофске науке, Филозофски факултет Нови Сад

Др Милош Ковић, доцент за ужу научну област Општа историја новог века, Филозофски факултет Београд

Нови Сад, 28. јун 2012.

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.